

Znaczenie małżeństwa w funkcjonowaniu rodziny

The importance of marriage in the functioning of the family

Wprowadzenie

Rodzina oraz małżeństwo stanowią fundament życia społecznego oraz kluczowy kontekst dla rozwoju jednostki. Już od najmłodszych lat relacje rodzinne kształtują nasze zachowania, wartości i sposób postrzegania świata. Małżeństwo, jako podstawowy podsystem rodziny, odgrywa znaczącą rolę w kształtowaniu atmosfery domowej oraz wychowywaniu dzieci. Wzajemne relacje między małżonkami mają ogromny wpływ emocjonalny oraz społeczny na rozwój potomstwa, dlatego istotne jest zrozumienie mechanizmów działania rodzinnych relacji oraz ich konsekwencji dla rozwoju dziecka. Stabilność małżeńska wpływa nie tylko na wzorce postępowania, które dzieci przejmują, ale także na ich poczucie bezpieczeństwa i zdolności budowania relacji interpersonalnych w przyszłości. Małżeństwo, jako najważniejszy podsystem, stanowi relację, którą dzieci obserwują i według której kształtują swoje podejście do przyszłych związków i ról społecznych. Konflikty między małżonkami mogą zaburzać rozwój emocjonalny dziecka, podczas gdy zgodna i pełna miłości relacja staje się punktem odniesienia do budowania zdrowej samooceny i umiejętności współpracy z innymi. Zrozumienie znaczenia małżeństwa w strukturze rodziny pozwala dostrzec, jak wielką rolę odgrywa ono w rozwijaniu podstawowych wartości.

Ujęcie rodziny

Kontekst rodziny towarzyszy każdemu z nas przez całe życie, od najmłodszych lat, aż do dorosłości. Rodzina jest pierwszym i fundamentalnym miejscem, gdzie kształtują się pierwsze zachowania oraz różnorodne relacje społeczne, które są obecne podczas całego życia. Według Mieczysława Plopa rodzina „jest areną, na której różnorodne relacje społeczne są formułowane od urodzenia i trwają przez cały bieg życia ludzkiego” (Plopa 2007, s. 31.) To właśnie w rodzinie rozwijają się potrzeby jednostki, a także kształtują się jej umiejętności radzenia sobie z życiowymi wyzwaniami. W ujęciu Aleksandra Kamińskiego „rodzina jest podstawową wspólnotą życia, głównie emocjonalną, gdzie w czasie wszystkich lat życia następuje wyrównanie poglądów i ocen, gdzie ludzie kontaktują się całą osobowością, a dom – to podpora emocjonalna, ostoja bezpieczeństwa psychicznego”. Rodzina jest źródłem wsparcia, akceptacji, miłości, ale również może stanowić przyczynę odrzucenia. Rodzinę można ująć jako całość, która posiada swoją strukturę, a poszczególne relacje pomiędzy członkami rodziny to podsystemy. W rodzinie najważniejszym podsystemem jest małżeństwo. W tej relacji odzwierciedlają się kluczowe aspekty życia rodzinnego, wpływając w istotny sposób na jego funkcjonowanie. Obejmują one ważne sfery, takie jak komunikacja, jakość relacji z innymi oraz zaspokajanie potrzeb. Istotnym celem małżeństwa jest budowanie więzi opartej na wzajemnej miłości między małżonkami, a jakość tych relacji ma fundamentalne znaczenie dla harmonijnego funkcjonowania całej rodziny.

Występują cztery modele definiowania rodziny. Podejście strukturalne podkreśla skład i członkostwo w grupie. Przyjmuje się, że „rodzinę tworzy przynajmniej jeden rodzic i jedno dziecko, którzy biologicznie są ze sobą powiązani i mają wspólne miejsce zamieszkania” (Kocik 2006, s. 68). W tym ujęciu najważniejsze są formalne i biologiczne więzi, które łączą jednostki. Utworzona jednostka rodzinna, składająca się z dziecka i rodzica, żyje razem ze względu na biologiczne pokrewieństwo lub na podstawie norm społecznych, takich jak adopcja, które umożliwiają taką relację. Podejście funkcjonalne skupia się na celach oraz funkcjach, zatem rodzinę definiujemy jako „grupa przynajmniej z jednym rodzicem i jednym lub więcej dzieckiem/dziećmi, realizująca podstawową funkcję socjalizacyjną i funkcję intymności, zaspokajającą potrzeby fizyczne i psychiczne, przy czym relacje w małżeństwie są normatywnie określone”. Definicja tego rodzaju rodziny ma wyraźnie instytucjonalny charakter i odnosi się do struktury społecznej, która jest powszechnie uznawana za jednostkę podstawową,

odpowiedzialną za pełnienie ważnych funkcji oraz osiąganie sukcesów zarówno na poziomie indywidualnym, jak i społecznym.

Podejście inkluzywne (otwarte) podkreśla ważność relacji między członkami grupy rodzinnej. Rodzinę określa się jako „prywatną, dobrowolną, grupę społeczną o szczególnych związkach. Rodzina definiowana jest jako grupa dorosłych i dzieci podtrzymujących wzajemne relacje, prowadzące do powstania uczuć i więzi rodzinnych, które to z kolei przywiązują ich do grupy” (Kocik 2006, s. 69). Odchodzi się tutaj od instytucjonalnego definiowania rodziny i postrzega ją jako osobistą, samodzielną zbiorowość społeczną. To podejście ma szeroki zakres, ponieważ pozwala uznawać za rodzinę nie tylko tradycyjny model, ale również takie grupy jak pary żyjące razem bez ślubu, czy też związki homoseksualne. Podejście uniwersalne zakłada, że „rodzina jest grupą pokrewieństwa normatywnie określoną, mającą na celu wypełnianie zadań prokreacyjnych i socjalizacyjnych” (Kocik 2006, s. 70).

Funkcje rodziny

Według Franciszka Adamskiego funkcje rodziny to „cele, do których zmierza życie i działalność rodziny oraz zadania, jakie pełni rodzina na rzecz swych członków: zaspakajając ich potrzeby” (Adamski 1984, s. 50). Stanisław Kawula z kolei wyróżnia cztery podstawowe funkcje: biologiczno-opiekuńczą, kulturalno-towarzyską, ekonomiczną i wychowawczą, które są pełnione przez rodziny w bardzo różny sposób. Jednak fundamentem właściwego funkcjonowania jest życie emocjonalne. „Funkcja emocjonalna rodziny przenika całokształt sytuacji i stosunków zachodzących w rodzinie i przez to nadaje swoistej dynamiki wszystkim funkcjom spełnianym przez rodzinę, w tym również funkcjom wychowawczym” (Kawula 2006, s. 59–60). Ta relacja jest więc kluczowa dla zdrowego rozwoju i wychowania dzieci. Każde zadanie, które rodzina realizuje, często ma znaczący wpływ na sposób, w jaki jej członkowie się rozwijają. Prawidłowa realizacja funkcji w rodzinie stanowi fundament tworzenia się więzi rodzinnych, zaspokajania wszelkich potrzeb członków rodziny, określenia ich miejsca w rodzinie i innych grupach społecznych (Błasiak 2003, s.73).

Zygmunt Bauman z kolei opisuje rolę rodziny w współczesnym świecie, wskazując na różnorodność funkcji, jakie spełnia. Wyróżnia on funkcję wychowawczą, która opiera się na przekonaniu, iż to w rodzinie dzieci zdobywają pierwsze doświadczenie życiowe, uczą się wartości i norm społecznych. Rodzice kształtują osobowość swoich dzieci, ucząc je odpowiednich zachowań oraz postaw, które

będą miały wpływ na ich przyszłe życie w społeczeństwie. Rodzina, jak twierdzi Bauman, odpowiada za źródło wsparcia emocjonalnego. To w jej obrębie członkowie znajdują miłość, akceptację i poczucie bezpieczeństwa. Silne więzi rodzinne pomagają w radzeniu sobie ze stresem, lękiem, co wpływa na jakość życia. Rodzina pełni również funkcję ekonomiczną. Wspólne gospodarowanie zasobami finansowymi pozwala na lepsze planowanie budżetu domowego. Bauman zwraca uwagę, iż rodzina podejmuje decyzje dotyczące wydatków, co jest istotne w kontekście zapewnienia stabilności ekonomicznej. Takie działanie sprzyja integracji rodziny i uczy dzieci odpowiedzialności. Kolejną kluczową rolą rodziny jest socjalizacja. Rodzina wprowadza dzieci w życie społeczne. Przekazywanie norm, wartości oraz umiejętności interpersonalnych sprawia, że dzieci uczą się, jak nawiązywać relacje z innymi ludźmi oraz jak radzić sobie w losowych sytuacjach społecznych. Ostatnią wyodrębnioną funkcją jest funkcja ochronna. Opisywana rodzina postrzegana jest jako system ochronny, oferujący wsparcie w obliczu kryzysów, takich jak problemy zdrowotne, emocjonalne czy finansowe. Owa funkcja uważana jest za szczególnie ważną w społeczeństwie, które stawia przed jednostkami wyzwania (Bauman 2006, s. 97).

Małżeństwo, czyli podstawa rodziny

Małżeństwo stanowi jedną z najstarszych instytucji społecznych, która jest fundamentem dla stworzenia pełnej rodziny. W każdym miejscu i czasie można zauważyć różnice pomiędzy związkami zwanymi małżeńskimi a innymi formami ludzkiej relacji. Temat małżeństwa dotyka nawet starożytności, gdzie Arystoteles uznał wejście w związek małżeński za jedną z ważniejszych decyzji w życiu człowieka. Zgodnie z definicją Susanne Frayser, małżeństwo „to związek, w którym można współżyć seksualnie i mieć dzieci przy aprobachie, a nawet zachęcie społeczności” (Szlendak 2012, s. 114). Wanda Półtawska z kolei stwierdziła, że „małżeństwo nie jest losem, który spada na człowieka, ale zadaniem, które człowiek podejmuje” (Adamski 1984, s. 19). Relacje rodzinne i atmosfera domowa są ściśle ze sobą powiązane, czasami jako pojęcia używane są wymiennie. Więzy rodzinne kształtują atmosferę w domu, a także odwrotnie, natomiast oba te elementy ściśle związane są z wymianą emocjonalną między członkami rodziny. Środowisko rodzinne tworzy zespół warunków i przedmiotów, zarówno materialnych, jak i niematerialnych, oraz żyjące w tej przestrzeni osoby związane ze sobą w oryginalny i niepowtarzalny sposób: więzami krwi i pokrewieństwa. Nie jest to układ statyczny. Jak wiadomo, wszystkie elementy środowiska wchodzą ze sobą w różnego

rodzaju powiązania, stosunki i relacje (Poręba 1970, s. 56–58). Każda rodzina kreuje unikalną atmosferę w sposób charakterystyczny dla niej samej, jednakże istnieją określone warunki, które decydują o prawidłowym funkcjonowaniu atmosfery rodzinnej oraz jej efektach wychowawczych. Przede wszystkim jednak atmosfera rodzinna wyrasta z naturalnej więzi miłości, która łączy rodziców ze sobą oraz z dziećmi czy też rodzeństwo pomiędzy sobą. Alicja Maurer definiuje atmosferę wychowawczą oraz wyróżnia jej rodzaje – atmosferę autokratyczną, demokratyczną oraz liberalną. Atmosfera wychowawcza autokratyczna to „stosunki oparte na bezwzględny podporządkowaniu się decyzjom wychowawców podejmowanym bez uwzględnienia zdania wychowanków zarówno co do zakresu wyboru rodzaju działalności, jak i oceny pracy; związane są z tendencją do częstego stosowania kar; nie sprzyjają zespoleniu się grupy, prowadzą do reakcji agresywnych lub apatii” (Maurer 1985). Z kolei atmosfera wychowawcza demokratyczna opisuje „stosunki oparte na współudziale wychowawców i wychowanków w podejmowaniu wszystkich decyzji dotyczących rodzaju działalności, podziału pracy, oceny członków grupy itp.; sprzyja powstawaniu silnych więzi przyjacielskich, właściwej motywacji do pracy, samodzielności i inicjatywy, najkorzystniejsze dla prawidłowego rozwoju i funkcjonowania wychowanków” (Maurer 1985). Atmosfera wychowawcza liberalna to „stosunki oparte na niemal całkowitym nieingerowaniu wychowawców w zachowanie się wychowanków oraz na powstrzymywaniu się od oceny ich zachowania; niekorzystne ze względu na prawie zupełny brak wpływu wychowawczego” (Maurer 1985).

Relacja małżeńska a dziecko

Relacja małżeńska decyduje o funkcyjności lub dysfunkcyjności rodziny. Poziom szczęścia w małżeństwie ma istotny wpływ na atmosferę w rodzinie, zwłaszcza w kontekście zaspokajania podstawowych potrzeb. Harmonijne relacje małżeńskie sprzyjają spójnemu podejściu w kwestii wychowawczych oraz odpowiednich kompetencji rodzicielskich. Interakcje z małżonkiem mają istotne znaczenie na sposób oddziaływania na dziecko. Konflikty między małżonkami często negatywnie oddziałują na relacje z dzieckiem. Dla dziecka relacje między rodzicami stanowią pierwszy wzorec zachowań interpersonalnych, szczególnie na płaszczyźnie emocjonalnej. Wpływ relacji pomiędzy małżonkami na dziecko jest procesem złożonym, ponieważ mechanizm ten generowany jest zależnością o dużym stopniu wzajemności.

Narodziny dziecka w znacznym stopniu zmieniają relację małżeńską oraz organizację życia domowego. Z jednej strony najczęściej to problemy dziecka powodują konflikt małżeński, z drugiej jednak strony – badania innych autorów wskazują na to, że poprawa stanu dziecka nie ma wielkiego wpływu na złagodzenie problemów małżeńskich. Można jednak wskazać kilka procesów, które – w różnym oczywiście stopniu – uczestniczą w oddziaływaniu diady małżeńskiej na dziecko (por. Gałkowska 2003, s. 71–73). Dzieci mają silnie wbudowaną tendencję do naśladowania zachowań rodziców, także w wymiarze interpersonalnym. Jeżeli w relacjach pomiędzy rodzicami dominuje wrogość, to istnieje duże prawdopodobieństwo, że dziecko będzie przenosić tę postawę na swoje relacje z innymi ludźmi. Proces modelowania w wyraźny sposób wskazuje na korelacje pomiędzy agresją między rodzicami a nasileniem agresywnych zachowań dzieci. (Słownik małżeństwa i rodziny, s. 277). Dziecko obserwując codzienne zachowania rodziców, ich rozmowy, gesty – wystawione jest na oddziaływanie społecznych prototypów (Merton 2002, s. 222). Dziecko rozwija się poprzez naśladowanie rodziców, czerpie od nich wiedzę, korzysta z doświadczeń, przejmuje ich hierarchię wartości i stara się według niej postępować w swoim życiu. Dzięki naśladowaniu rodziców uczy się rozpoznawać prawdę, dobro i piękno, by w przyszłości na ich fundamentach budować własne życie (Ozorowski 2003, s. 145). Proces identyfikacji sprawia, że włączone w strukturę osobowości normy, wartości, zasady uznawane w rodzinie stają się względnie trwałymi cechami charakteru dziecka (Dyczewski 1995, s. 146–147). Jest to proces niezwykle istotny dla rozwoju dziecka, rozumiany jako motywacja do tego, aby być takim jak rodzic. Rodzice zajęci własnymi konfliktami niejednokrotnie przejawiają mniejszą wrażliwość na potrzeby dziecka oraz reagują z opóźnieniem na jego potrzeby. W wyniku tego dziecko jest pozostawione samemu sobie, co negatywnie wpływa na kształtowanie się jego osobowości i zachowań (por. Gałkowska 2003, s. 75–79). Tylko małżeństwo, w którym panuje miłość, jest w stanie prawidłowo ukształtować osobowość dziecka (por. Sujak 1981, s. 80). Rodzina odgrywa niezastąpioną rolę w wychowaniu dziecka. To w rodzinie dziecko uczy się pierwszych słów, reakcji na dane zachowanie, wyrażania myśli i uczuć, w niej spotyka się również z wartościowaniem (Marynowicz-Hetka 2007, s. 505).

Obraz dziecka ukształtowany przez funkcjonowanie relacji małżeńskich

Relacje między małżonkami mają także ważny wpływ na kształtowanie obrazu samego siebie przez dziecko. Wynika to przynajmniej z trzech czynników: roli rodziców jako osób znaczących, prototypowości obserwowanych w rodzinie relacji interpersonalnych oraz znaczenia małżeństwa w tworzeniu właściwego środowiska wychowawczego (por. Gałkowska 2003, s. 93–94). Ze względu na to, że rodzice są dla dziecka ludźmi znaczącymi, to sposób, w jaki odnoszą się do dziecka, stanowi dla niego informację o tym, jakim jest człowiekiem. Komunikacja interpersonalna, zarówno werbalna, jak i niewerbalna, ma zatem istotny wpływ na kształtowanie obrazu siebie przez dziecko. Małżonkowie mają tendencję do przenoszenia sposobu porozumiewania się między sobą na relacje z dzieckiem, dlatego styl komunikowania się dziecka jest w dużym stopniu odzwierciedleniem sposobu komunikowania się rodziców. Relacje między małżonkami warunkują również sposób, w jaki postrzegają oni swoje dziecko. Małżonkowie zadowoleni ze związku widzą w dziecku przedłużenie swojego szczęścia i udzielają mu wsparcia oraz prezentują dziecku właściwy wzór do identyfikacji. Natomiast w małżeństwach niezadowolonych rodzice mogą przypisywać dziecku część winy za problemy małżeńskie. Dziecko w takiej sytuacji postrzega siebie jako osobę nieważną, przeszkadzającą innym, rodzi się w nim również niejasne, lecz dotkliwe poczucie winy.

Na dziecko, zwłaszcza tej samej płci co skonfliktowany współmałżonek, rodzic przenosi odczuwaną wobec partnera złość i wrogość, wytykając niejednokrotnie te cechy, które współmałżonek posiada. To w sposób oczywisty utrudnia dziecku właściwą identyfikację płci, trudno przecież utożsamiać się z osobą, która jest darzona przez rodzica niechęcią czy wrogością (Lewicka 2005, s. 138). Rodzice bowiem, jako osoby poznawane najwcześniej, stanowią swoistą, bardzo wczesną matrycę dla percepcji innych ludzi. Jeżeli dziecko nie ma pozytywnych wzorów relacji wśród rodziców, wówczas może niewłaściwie oceniać sytuacje społeczne. To z kolei komplikuje kontakty z innymi, utrudnia zajęcie postaw altruistycznych i asertywnych. Lęk pojawiający się w kontaktach interpersonalnych może prowadzić do prób kontroli nad otoczeniem i sytuacjami, a w konsekwencji do perfekcjonizmu (por. Gałkowska 2003, s. 98).

Rodzice są dla dziecka pierwszymi i najważniejszymi wzorcami. Dzieci na ogół przyjmują wzorce komunikacji, jakie panują między ich rodzicami, dlatego sposób w jaki małżonkowie ze sobą rozmawiają, często przenosi się na relację

dziecka z innymi. Jak mówią L. Bakiera oraz B. Harwas-Napierała (2013, s. 12), „oddziaływanie osoby znaczącej zostawia trwałe oraz szczególnie ślad w strukturach psychicznych oraz zachowaniu jednostki i ma fundamentalne znaczenie dla przebiegu rozwoju psychospołecznego, zarówno w dzieciństwie, adolescencji, jak i w dorosłości”. Rodzice odgrywają pierwszoplanowe role w życiu dziecka i mają naturalną możliwość bycia autorytetem. Współcześnie autorytet rozumie się jako: zjawisko społeczne; zbiór cech i atrybutów, które są ważne dla bycia autorytetem; dwupodmiotową relację (Opozda 2016, s. 132–134). Według W. Okonia (2007, s. 37) autorytet to relacja, która zachodzi pomiędzy dwiema osobami. Osoba uznana za autorytet budzi szacunek i uznanie. Małe dzieci kierują się autorytetem rodziców bezkrytycznie – uznają ich za nieomylnych i posiadających wiedzę i umiejętności w każdej dziedzinie. W okresie adolescencji młodzież zaczyna podchodzić bardziej krytycznie do osób dorosłych i często kwestionuje autorytety. Ich weryfikowanie związane jest z naturalnym przebiegiem procesu dorastania i łączy się z rozwojem refleksyjnego i logicznego myślenia (Leśniak 2017, s. 30). Dzieci zaczynają zauważać różne aspekty problemu i w związku z tym łączą autorytet rodziców z ich postawami, postępowaniem czy z odpowiedzialnością (Klimek 2008, s. 163–164).

W związkach harmonijnych małżonkowie wzajemnie się wspierają, przekazując dziecku pozytywne wzorce relacji, natomiast konflikty między nimi mogą skutkować obarczeniem dziecka winą za problemy dorosłych, co rodzi w nim poczucie winy i obniża samoocenę. Dzieci przyswajają dominujące wzorce komunikacyjne, które występują w rodzinie, co wpływa korzystnie na ich przyszłe relacje społeczne i umiejętności interpersonalne. Autorytet rodzicielski zatem odgrywa kluczową rolę w dzieciństwie, kiedy rodzice postrzegani są jako nieomylnie najważniejsze osoby. Wpływ rodziców jako istotnych osób kształtuje rozwój psychospołeczny dziecka, wywierając trwałe wpływy na jego strukturę psychiczną i relacje międzyludzkie w dorosłości. I. Wagner stwierdza, że „każdy człowiek potrzebuje punktu odniesienia, wzoru godnego naśladowania i zaufania, przewodnika, który umiejętnie wprowadzi go w świat uniwersalnych wartości etycznych zawierających w sobie wielowiekowe doświadczenie i refleksje. Bez wartościowych i odpowiedzialnych wskazań dotyczących sensu życia, pochodzących od osób uznanych za autorytety, może wystąpić stan dezintegracji społecznej z charakterystycznymi dla niego poczuciem beznadziei, cynizmem i alienacją społeczną” (Wagner 2005, s. 74).

Rodzina jako środowisko wychowawcze – trendy XXI wieku

Początek XXI wieku niesie ze sobą wiele zmian o charakterze ekonomicznym i gospodarczym, co w konsekwencji wpływa na zmiany o charakterze społecznym. Płynna nowoczesność i globalizacja powodują gwałtowne przemiany, które dotyczą wszystkich sfer życia i dotyczą wszystkich kategorii ludności niezależnie od wieku, pochodzenia czy statusu społecznego (Bauman 2006). Współczesne systemy wartości ukazują efekty tych zmian. Kultura i dominujący konsumpcjonizm stawiają przed człowiekiem kolejne wyzwania. Wymuszają na nim ciągłe refleksje i analizę swoich przekonań oraz wartości. Dążenie do zdobywania dóbr materialnych i nieustanna konsumpcja coraz częściej odbywają się kosztem zasad moralnych, etycznych oraz emocjonalnego spełnienia. Normy, wartości, wzory zachowań ulegają zmianom i dostosowują się do współczesnego świata (Giddens, s. 46–47). Konsekwencje tych zmian możemy zauważyć we współczesnych rodzinach. Rodzina, która jest podstawową i najważniejszą grupą społeczną, zmienia się na przestrzeni czasu. Jednak niezależnie od rewolucyjnych przeobrażeń, jakim zostały poddane nowoczesne społeczeństwa w ostatnim stuleciu, społeczna ważność rodziny powinna zostać niezmienna (Kubów, Szczepaniak, s. 25–30). Statystyki i badania socjologiczne dostarczają podstaw do formułowania niepokojących wniosków, że współczesna rodzina staje się coraz mniej zintegrowana i trwała, a co za tym idzie – mniej efektywna w realizacji swoich ról i zadań (Coleman, s. 7–28). Widocznych jest wiele oznak osłabienia znaczenia i autorytetu tradycyjnej rodziny. Zjawisko to jest efektem złożonych procesów, które obejmują zmiany zarówno o szerokim zasięgu makroekonomicznym, dotyczące całych społeczeństw i gospodarek, jak i mikroekonomicznym, wpływające bezpośrednio na jednostki i gospodarstwa domowe. Wpływają na nie również czynniki indywidualne związane z osobistymi wartościami, potrzebami i decyzjami jednostek. Jednym z kluczowych elementów jest rozwój możliwości edukacyjnych i wzrost aktywności zawodowej kobiet, co prowadzi do przeobrażenia tradycyjnych ról w rodzinie. Kobiety, które coraz częściej łączą obowiązki rodzinne z karierą zawodową, zmieniają dynamikę rodziny i tradycyjne role, jakie dotychczas pełniły. Dodatkowo coraz częściej występują konflikty wynikające z ról płciowych, co niejednokrotnie prowadzi do rozbieżnych oczekiwań i napięć w związkach. Wzrost indywidualizmu, który silnie propaguje realizację własnych ambicji i aspiracji, często dominuje nad priorytetami rodzinnymi. To z kolei skutkuje zwiększonym naciskiem na rozwój osobisty kosztem wspólnoty rodzinnej, co osłabia więzi między jej członkami. Równocześnie trudne warunki

ekonomiczne i niepewność rynku pracy sprawiają, że wiele osób koncentruje się bardziej na zabezpieczeniu finansowym, odkładając założenie rodziny na dalszy plan lub rezygnując z niej całkowicie. Rosnące koszty życia, konieczność posiadania stabilnego dochodu oraz presja na odniesienie sukcesu zawodowego często stawiają jednostki przed wyborem między stabilnością rodzinną a realizacją aspiracji zawodowych i osobistych. Wszystkie te czynniki razem tworzą złożoną sieć zależności, które wpływają na współczesne przemiany rodziny. Tradycyjna rodzina, kiedyś uznawana za podstawowy filar społeczeństwa, stopniowo traci swój autorytet i rolę, co znajduje odzwierciedlenie w socjologicznych badaniach oraz obserwowanych trendach społecznych (Firlit-Fesnak, Szyłko-Skoczny, s. 189–190). Liczba rozwodów gwałtownie rośnie, czyniąc rozwód, obok śmierci jednego z małżonków, główną przyczyną rozpadu związków małżeńskich. Obserwuje się wyraźne osłabienie pozycji instytucji małżeństwa, a jednocześnie wzrasta liczba osób wybierających życie w „wolnych związkach”. Takie zmiany stylu życia przyczyniają się do spadku szacunku dla trwałego, opartego na wierności małżeństwa, zwłaszcza wśród młodzieży. Małżeństwo przestało być postrzegane jako powszechnie obowiązująca norma społeczna. W miarę postępującej deinstytucjonalizacji staje się ono czymś opcjonalnym, przestając być uznawane za naturalny etap w życiu człowieka. Dziś traktowane jest bardziej jako jedna z wielu możliwych dróg, którą nie każdy musi wybrać (Adamski 1984, s. 157).

Podsumowanie

Rodzina i małżeństwo są niezastąpionymi instytucjami społecznymi i głównymi komórkami rodzinnymi, które odgrywają kluczową rolę w życiu każdego z nas. Podstawowymi źródłami jest wsparcie, miłość i socjalizacja, dzięki nim tworzone są warunki niezbędne do prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego wszystkich członków rodziny. Relacja małżeńska ma istotne znaczenie dla jakości komunikacji, wychowywania dzieci, a także atmosfery panującej w domu. Rodzina pełni wiele funkcji, a jakość realizacji tych zadań jest silnie uzależniona od dynamiki relacji małżeńskich. Konflikty w małżeństwie mogą prowadzić do dysfunkcji całej rodziny, wpływając negatywnie na rozwój dziecka, co z kolei prowadzi do negatywnego spojrzenia na poczucie własnej wartości oraz relacji z innymi. Z kolei małżonkowie zadowoleni ze swojego związku przekazują dziecku poczucie bezpieczeństwa, wsparcie i odpowiednie wzorce zachowań.

Jak pokazuje artykuł, relacje między małżonkami mają szeroki i długofalowy wpływ na rozwój dzieci, zwłaszcza w kontekście ich socjalizacji i zdolności

budowania relacji z innymi. Dzieci obserwując interakcje rodziców, uczą się, jak wyrażać siebie, swoje emocje, rozwiązywać konflikty, budować więzi i postrzegać napotkane problemy itd. – ten cały wachlarz decyduje o przyszłym zachowaniu się w dorosłym życiu.

Reasumując, małżeństwo odgrywa kluczową rolę w funkcjonowaniu rodziny, ponieważ jego jakość wpływa na atmosferę w domu, rozwój emocjonalny i społeczny dzieci. Harmonijne, pełne miłości relacje między rodzicami stanowią solidny fundament dla przyszłych pokoleń, które będą tworzyć własne związki i umiejętności społeczne.

Streszczenie

Artykuł przedstawia znaczenie rodziny i małżeństwa w życiu jednostki oraz ich wpływ na rozwój emocjonalny i społeczny członków rodziny, a zwłaszcza dzieci. Rodzina jest podstawową jednostką społeczną, gdzie formują się pierwsze relacje społeczne oraz uczymy się radzenia sobie z życiowymi wyzwaniami. Istnieją różne modele definiowania rodziny, a jej funkcje obejmują zaspokajanie potrzeb fizycznych i psychicznych w rodzinie oraz socjalizację. Małżeństwo jest fundamentem rodziny, a jakość relacji małżeńskich ma kluczowe znaczenie dla harmonijnego funkcjonowania całej rodziny. Relacje między małżonkami wpływają na atmosferę w rodzinie, a ich sposób przyczynia się do właściwego rozwoju dzieci. Dzieci, które obserwują zachowania rodziców, uczą się modelowania zachowań interpersonalnych i kształtują swój obraz samego siebie. Relacje małżeńskie mają zatem istotne znaczenie na kształtowanie się osobowości i zachowania dzieci, co podkreśla znaczenie funkcjonowania zdrowych i harmonijnych rodzin.

Słowa kluczowe: małżeństwo, rodzina, więź małżeńska

Abstract

The article presents the importance of family and marriage in an individual's life and their impact on the emotional and social development of family members, especially children. The family is the basic social unit where the first social relationships are formed, and we learn to cope with life's challenges. There are different models of defining the family, but its functions include meeting the

physical and psychological needs of the family and socialization. Marriage is the foundation of the family, and the quality of marital relations is crucial for the harmonious functioning of the whole family. Relations between spouses affect the atmosphere in the family, and their way contributes to the proper development of children. Children who observe the behavior of their parents learn to model interpersonal behavior and shape their self-image. Marital relations are therefore important for the formation of the personality and behavior of children, which underlines the importance of healthy and harmonious families.

Keywords: marriage, family, marital bound

Bibliografia

- Adamski, F. (1984), *Socjologia małżeństwa i rodziny. Wprowadzenie*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Błasiak, A. (2010), *Funkcje rodziny w zmieniającej się rzeczywistości*, Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Gałkowska, A. (2003), *Rodzina jako wartości*, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Kalinowski, M. (2007), *Rodzina środowiskiem kształtowania postaw prospołecznych*. W: L. Dyczewski (red.), *Małżeństwo i rodzina w nowoczesnym społeczeństwie*, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Kawula, S. (2006), *Rodzina jako grupa i instytucja opiekuńczo-wychowawcza*. W: S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kocik, L. (2006), *Rodzina w obliczu wartości*, Kraków: OW Szkoły Wyższej im A.F. Modrzewskiego.
- Leśniak, M. (2017), Autorytet rodzicielski w wybranych teoriach wychowania – próba ujęcia, *Roczniki Pedagogiczne*, 9(45)/4.
- Lewicka, M. (2005), *Wpływ relacji małżeńskich na dziecko*, Bydgoszcz: Wydawnictwo UKW.
- Marynowicz-Hetka, E. (2007), *Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Maurer, A. (1985), *Atmosfera wychowawcza*. W: W. Szewczuk (red.), *Słownik psychologiczny*, Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Merton, R.K. (2002), *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Okoń, W. (2007), *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.

- Opozda, D. (2016), *Autorytet*. W: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, oprac. zespół, Radom: Polwen.
- Ozorowski, E. (2003), Małżeństwo jako komunია osób. W: S. Stefanek, K. Wolski, A. Przyborowska, B. Bassa (red.), *Studia nad rodziną*, Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Plopa, M. (2007), *Psychologia rodziny. Teoria i badania*, Kraków: Wydawnictwo Impuls.
- Poręba, P. (1970), *Atmosfera wychowawcza*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Półtawska, W. (2009), Prawidłowy start. W: F. Adamski, *Miłość – małżeństwo – rodzina*, Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Słownik małżeństwa i rodziny (1999), Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Sujak, S. (1981), Klimat uczuciowy życia rodziny. W: A. Podsiad, A. Szafrńska (red.), *Spojrzenie na współczesną rodzinę w Polsce*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych.
- Szlendak, T. (2010), *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wagner, I. (2005), *Stałość czy zmienność autorytetów*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.